

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра: суспільних комунікацій та регіональних студій



“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Майя НІКОЛАЄВА

М. Березина 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший бакалаврський _____

Галузь знань «05 Соціальні та поведінкові науки» _____

Спеціальність _____ 054 Соціологія _____
(код і назва спеціальності (тей))

Інститут/факультет міжнародних відносин, політології та соціології
(назва інституту, факультету)

ОНУ
2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціологія сім'ї» – Одеса:
ОНУ, 2022. 11с.

Розробники: Каменська Тетяна, д. с. наук, професор кафедри суспільних
комунікацій та регіональних студій, професор

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри суспільних комунікацій та
регіональних студій

Протокол № 1 від “30” серпня 2022 р.

Завідувач кафедри _____ (Оксана СНИГОВСЬКА)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП/ОНП _____ Соціологія
_____ (Тетяна КАМЕНСЬКА)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету
міжнародних відносин, політології та соціології

Протокол № 1 від “30” 08 2022 р.

Голова НМК _____ (Олег ХОРОШИЛОВ)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від “_____” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від “_____” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів - 3 Годин - 90 змістових модулів 2	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» (шифр і назва) Спеціальність 054 Соціологія (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>перший бакалаврський</u>	<i>Обов'язкова / Дисципліна вільного вибору</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		3-й	4-й
		<i>Семестр</i>	
		5-й	7-й
		<i>Лекції</i>	
		14 год.	10 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		16 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	80 год.
Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – є сформування у студентів нових знань про одну із галузевих соціологій; ознайомлення з основними поняттями та категоріями, класичними та сучасними підходами до вивчення соціального інституту „сім'я”, зі всіма її функціями, трансформаціями та відтінками в шлюбних стосунках.

Завдання:

1. Сформувати знання про основні етапи розвитку сім'ї; про сім'ю як малу соціальну групу і як соціальний інститут
2. Сформувати базові уявлення про форми сім'ї та шлюбу в їх історичному розвитку; типи сімей та стадії її розвитку;
3. Простежити взаємини сім'ї та соціуму, розглянути проблеми розвитку, існування та функціонування окремих типів сімей.
4. Опанувати навички досліджень проблем сім'ї та сімейної політики в сучасній Україні
5. Розрізнити макросоціальні фактори, що впливають на зміни інституту сім'ї та специфіку стосунків, які виникають на мікросоціальному рівні;

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

Очікувані результати навчання.

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати та вміти:

Знати:

1. Знати теоретичні підходи в дослідженнях сім'ї.
2. Знати базові форми сім'ї та шлюбу в історичному розвитку.
3. Знати базові положення галузевої соціології сім'ї.
4. Знати технології соціологічних досліджень проблем сім'ї та сімейної політики в сучасній Україні.
5. Знати особливості сімейних, шлюбних і родинних трансформацій у сучасному світі

Уміння та навички

1. Вміти застосовувати понятійний апарат соціології в дослідницькій діяльності сім'ї як соціального інституту і як малої соціальної групи.
2. Вміти аналізувати зміни в інституті сім'ї: зміни функцій сучасної сім'ї, специфіки стосунків в різних сучасних типах сімей.
3. Вміти самостійно збирати, аналізувати та використовувати наукову інформацію про розвиток та сучасний стан сім'ї та шлюбу.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціологія сім'ї в системі соціологічної науки

Тема 1. Історіографія становлення соціології сім'ї

Предмет дослідження соціології сім'ї та зв'язок її з іншими науками.

Ключові поняття: любов, шлюб, сім'я, споріднення, клани. Розвиток сімейних відносин від «проміскуїтету» до різних змішаних общин. Історія сім'ї в Європі за Е. Гіденсом. Матеріалістична концепція становлення та розвитку сім'ї Ф. Енгельса. Г. Зімел про сім'ю як зв'язуючий елемент між індивідом і суспільством. Передумови становлення соціології сім'ї в Європі у XIX ст. Інституційно-історичний та соціологічний підходи до вивчення сім'ї.

Тема 2. Історичні зміни типів сімей

Структура сім'ї за критерієм влади: патріархальні, матріархальні та егалітарні сім'ї. Поняття ендогамії та екзогамії. Типи сім'ї за критерієм родинних зв'язків: нуклеарні, розширені та неповні сім'ї. Структура сім'ї за критерієм місця проживання: матрілокальні, патрілокальні та унілокальні сім'ї. Особливості сучасних сімейних змін у зв'язку з появою різноманіття навколо материнства: сурогатного материнства; самотнього материнства, материнства серед тинейджерів, «childfree marriage».

Змістовий модуль 2. Шлюб та розвиток шлюбних стосунків

Тема 3. Характеристика шлюбу як соціального інституту. Типи шлюбів

Поняття шлюбу та одруження. Релігійний вплив на шлюб і шлюбні стосунки. Груповий шлюб. 2 види полігамії (поліандрія та полігінія). Моногамія як парний шлюб. Шлюби за соціальним походженням чоловіків та жінок: гомогенні та гетерогенні. Шлюби за юридичним закріпленням та формою реєстрації: Законний та вільний шлюби; цивільний та церковний. Одностатеві шлюби (гей-лесбійські шлюби). Тимчасові шлюби. Конкубінат. Фіктивні шлюби. Гостьові шлюби. Віртуальні шлюби. Шлюбно-родинні стосунки.

Тема 4. Сучасні сімейні, шлюбні, родинні та статеві стосунки

За якістю відносин у сім'ї: щасливі сім'ї; стійкі; проблемні, конфліктні; соціально неблагополучні; дезорганізовані. За соціально-класовою ознакою: сім'ї, які належать до різних класів. За типом поселення: міські і сільської сім'ї. За особливістю національного складу: однонаціональні або міжнаціональні. За кількістю членів сім'ї: число поколінь; кількість дітей; наявність обох партнерів подружжя. Студентські сім'ї. Дистанційні сім'ї. Тенденції розвитку сім'ї в XXI столітті. Класифікація сімейних конфліктів. Адюльтер в різних культурах.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	сп		л	п/с	лаб	сп
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Соціологія сім'ї в системі соціологічної науки										
Тема 1. Історіографія становлення соціології сім'ї	22	4	4		14	22	2			20
Тема 2. Історичні зміни типів сімей	22	2	4		16	22	2			20
Разом за модулем 1	44	6	8		30	44	4			40
Змістовий модуль 2. Шлюб та розвиток шлюбних стосунків										
Тема 3. Характеристика шлюбу як соціального інституту.	22	4	4		14	22	2			20
Тема 4. Сучасні сімейні, шлюбні та статеві стосунки	24	4	4		16	24	4			20
Разом за модулем 2	46	8	8		30	46	6			40
Разом	90	14	16		60	90	10			80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Ден.	Заоч.
1.	Історіографія становлення соціології сім'ї. Основні категорії і поняття з «Соціології сім'ї»: любов, шлюб, сім'я, споріднення, клани, сучасні стосунки в сімейно-шлюбних відносинах. Об'єкт та предмет науки про сімейно-шлюбні стосунки, історія розвитку соціології сім'ї.	4	
2.	Історичні зміни типів сімей. Структура сімей за різними критеріями: влади (домінування), родинних зав'язків, місця проживання, за критерієм родинних зав'язків. Сучасний феномен материнства та його вплив на майбутнє сімей.	4	
3.	Характеристика шлюбу як соціального інституту. Становлення шлюбу в історії людства. Диференціація типів шлюбів за різними ознаками: соціальним походженням, юридичним закріпленням та формою реєстрації.	4	
4.	Сучасні сімейні, шлюбні та статеві стосунки. Диференціація сучасних сімейно-шлюбних стосунків відповідно соціальних позицій та статусів: благополучні, неблагополучні, за класовою приналежністю, міські і сільської сім'ї, за національним складом і т.д.	4	
Разом		16	

6. Теми практичних занять

(практичні заняття не передбачені)

7. Теми лабораторних занять

(лабораторні заняття не передбачені)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин	
		Ден.	Заоч.
1	Історіографія становлення соціології сім'ї. Визначте дефініції понять: проміскуїтет, любов, шлюб, сім'я, споріднення, клани, родинні стосунки	14	20
2	Історичні зміни типів сімей. Скласти путівник для глибинного інтерв'ю з представниками «childfree marriage» з цілю вивчити цей сучасний феномен сімейного життя.	16	20
3	Характеристика шлюбу як соціального інституту. Скласти есе на тему: «В чому є щастя сучасного сімейного життя?»	14	20
4	Сучасні сімейні, шлюбні та статеві стосунки. Опишіть у рефераті «Тенденції розвитку сучасних форм сімейного життя»	16	20
Разом		60	80

9. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, пояснення, дискусія;
- наочні методи: презентація, ілюстрація, демонстрація;
- методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання завдань,

дискусії, «мозкова атака», імітаційні ігри, підготовка і здійснення виступів перед аудиторією. Самостійна робота включає роботу з текстовим матеріалом та навчально-методичною літературою та статистичними даними й виконанням практичних завдань: складання тематичного тезаурусу, есе, складання програмних елементів дослідження, складання реферату.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості студента з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, семінарські заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що обговорюються та відпрацьовуються на семінарських заняттях;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає індивідуальні завдання: програмні елементи, дослідження реферати, презентації, тематичний тезаурус.

Форма підсумкового контролю – залік. Загальна підсумкова оцінка (сума балів) складається з оцінки поточного контролю результатів навчання впродовж семестру.

Схема розподілу балів:

- оцінки результатів навчання - оцінюються знання, які виявив здобувач при роботі на семінарських заняттях 12 балів максимально 48 балів;
- оцінки результатів навчання при проведенні контрольних робіт під час модульного підсумкового контролю (двох модулів) максимально 32 бали;
- оцінки при виконанні самостійної /індивідуальної роботи максимально 20 балів.

Критерії оцінювання поточного контролю: оцінюються знання, які виявив здобувач при роботі на семінарських заняттях та при виконанні самостійної/індивідуальної роботи. Здобувач допускається до підсумкового контролю – заліку - за навчальну дисципліну, якщо він виконав усі види практичних робіт, передбачених робочою програмою незалежно від сумарної кількості балів, отриманих за результатами поточного контролю за семестр.

Повторних складань контрольних тестів покращення оцінки не допускається.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Відмінно (10-12 балів за тему)	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, залучає до підготовки як основну, так і додаткову літературу (монографії, періодичні видання, першоджерела, тощо). Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичного завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу;
Добре (6-9 балів за тему)	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, послуговується науковою термінологією, залучає основну і

	<p>додаткову літературу.</p> <p>За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.</p> <p>Може використовувати знання для стандартних практичних ситуацій, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання</p>
Задовільно (3-5 балів за тему)	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, допускає істотні неточності та помилки.
Незадовільно з можливістю відпрацювання (2 бали за тему)	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Програмні елементи досліджень	5	Розробляти окремі програмні елементи прикладних соціологічних досліджень.
Реферат	5	Вміння студента працювати з науковою літературою та обирати в ній матеріал за визначеною темою; здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу
Тезаурус	5	Вміння студента працювати із спеціальною термінологією (її тлумаченням, роз'ясненням, коментарями).
Есе	5	Самостійність, логічність розкриття теми, аналіз думок та висловлювань за темою інших авторів, аргументовані особисті висновки.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Історія сім'ї в Європі за Е. Гіденсом
2. Основні періоди розвитку соціології сім'ї
3. Матеріалістична концепція становлення та розвитку сім'ї Ф. Енгельса
4. Г. Зімел про сім'ю як зв'язуючий елемент між індивідом і суспільством.
5. Об'єкт та предмет соціології сім'ї.
6. Сім'я як найважливіший соціальний інститут.
7. Структура сім'ї за критерієм влади
8. Типи сім'ї за критерієм родинних зв'язків
9. Сімейні зміни у зв'язку з появою різноманіття навколо материнства
10. Перспективи розвитку соціології сім'ї в Україні.
11. Релігійний вплив на шлюб і шлюбні стосунки
12. Історичні форми шлюбу.
13. Сучасні форми шлюбу.
14. Співвідношення понять шлюбу і родини.
15. Шлюби за соціальним походженням чоловіків та жінок

16. Шлюби за юридичним закріпленням та формою реєстрації
17. Одностатеві шлюби (гей-лесбійські шлюби).
18. Тимчасові шлюб; конкубінат, фіктивні шлюби.
19. Гостьові шлюби. Віртуальні шлюби.
20. Шлюбно-родинні стосунки, конфлікти.
21. Характеристика родини як соціальної групи.
22. Види сучасної родини та її життєві цикли.
23. Подружня адаптація, типи розподілення ролей у родині (структура родини).
24. Індивідуальні та соціальні функції родини і шлюбу.
25. Родина як інститут соціалізації особистості.
26. Сімейні установки та сценарії.
27. Родина як фактор деструктивного розвитку особистості.
28. Процеси дестабілізації та розпаду шлюбно-сімейних відносин.
29. Кризові періоди в житті родини.
30. Розлучення як соціальний феномен. Етапи розлучення.
31. Специфіка сімейних конфліктів
32. Класифікація сімейних конфліктів
33. Адюльтер: правове, релігійне та культурне регулювання
34. Прогностика по відношенню до сучасної сім'ї.

12. Розподіл балів, які отримують студенти залік

Поточний та періодичний контроль				Сума балів	
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль №2			Індивідуальне самостійне завдання
T.1	T.2	T.3	T.4	20	
12	12	12	12		100
Контрольна робота за змістовим модулем 1 – 16 балів		Контрольна робота за змістовим модулем 2 – 16 балів			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	Відмінно	зараховано
85-89	B	Дуже добре	
75-84	C	Добре	
70-74	D	Задовільно	
60-69	E	Допустимо	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально -методичне забезпечення

- 1.Соціологія сім'ї. Робоча програма навчальної дисципліни. ОНУ. 2022. 11 с.
<http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/dystsyplyny>
- 2.Силабус з навчальної дисципліни «Соціологія сім'ї». 2022. 5 с.
<http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/dystsyplyny>
3. Google Classroom. URL: <https://classroom.google.com/c/NTk1MTI0MjY3NTAx>

14. Рекомендована література

Основна

1. Дядюра Ю. «Матері-одиначки в США: як вижити і прожити». Last modified June 11, 2015.
<http://www.forumdaily.com/materi-odinochki-v-ssha-kak-vyzhit-i-prozhit/>.
2. Краснова К. М. Сурогатне материнство. Законно чи ні? [Електронний ресурс]. 2015. Режим доступу до ресурсу: <http://shkolazhizni.ru/article/33108/>.
3. Каменська Т. Г. Трофименко О. Ю. Репродуктивні проблеми розвитку сім'ї у сучасному суспільстві. Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова МОН України. 2018. Т. 23. Вип.1(30). С.49-57
4. Зугравий І.О. Трансформація шлюбно-сімейних стосунків українців доіндустріального періоду: соціокультурний вимір. Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова МОН України. 2018. Т. 23. Вип.1(30). С.38-48
5. Борщ К.К. Портрет сучасної закарпатської сім'ї в українському суспільстві що трансформується. Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова МОН України. 2018. Т. 23. Вип.1(30). С.21-27
6. Помиткіна Л. В., Злагодох В. В., Хімченко Н. С., Погорільська Н. І. Психологія сім'ї. Київ Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.
7. Римаренко І. В. Зміна шлюбно-сімейних відносин в Україні. Науковий огляд. 2019. Т. 6. - № 59. С. 28–44. 33.

Додаткова

1. Гіденс Ентоні Соціологія Пер. з англ. Київ. Бібліотека українських підручників 2010 – 2020
<https://westudents.com.ua/knigi/567-sotsologiya-gdens-enton.html>
2. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. К.: ТОВ «Основа-Принт», 2009, С. 74-82.
5. Яблонська Т. М. Актуальні проблеми досліджень сучасної сім'ї в Україні. Український соціум. 2004. № 2 (4). С.80-84
6. Wilkinson ,S. «The Exploitation Argument against Commercial Surrogacy». Bioethics 17 (2003): 169–187.
- 7.Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. К.: ТОВ «Основа-Принт», 2009, С. 74-82.
8. Буленко Т.В. Тенденції розвитку української сім'ї та її проблеми на сучасному етапі. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. За ред. Максименка С. Д. К., 2001. т.ІІІ, ч.4. С.20-24
9. Медіна Т. В. Соціологія сім'ї: Навч. посіб. Чернівці: Рута, 2006.

15. Інформаційні ресурси

- 1.<http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
- 2.<https://niss.gov.ua/> - Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України.
3. Соціологічні дослідження - Вивчення громадської думки
<https://www.4service.group/>
4. Соціологія масових комунікацій - Факультет соціології

[https://soc.univ.kiev.ua > default > files > newsfiles](https://soc.univ.kiev.ua/default/files/newsfiles)

5. Наукова бібліотека Одеського національного університету ім.І.І. Мечникова. Офіційний сайт <http://lib.onu.edu.ua/>

6. ІМІ (Інститут масової інформації) <https://imi.org.ua/about>

7.Центр "Соціальний моніторинг

<https://www.facebook.com/UCER.org.ua/videos/3603903016336362/>

8. Google Classroom. URL: <https://classroom.google.com/c/NTk1MTI0MjY3NTAx>